

„დროების“ რედაქცია — სიმონსონოვის ქუჩაზე, ნაზაროვის სახლში, 1-ლი კლასიკური გიმნაზიის უკან.

ხელის-მოწერა მიიღება თბილისში, რედაქციაშივე; ქუთაისში, ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მკვლევართათვის აღწერა: ВЪ ТИФЛИСѢ, ВЪ РЕДАКЦІИ „ДРОБНѢ“.

ფასი: წლით 9 მ., 11 თვით 8 მ. 50 კ.; 10 თვით — 8 მ.; 9 თვით — 7 მ. 50 კ.; 8 თვით — 7 მ.; 7 თვით — 6 მ.; 6 თვით — 5 მ.; 5 თვით — 4 მ. 50 კ.; 4 თვით — 4 მ.; 3 თვ. — 3 მ.; 2 თვ. — 2 მ.; 1 თ. — 1 მ.

დროება

გამოდის ყოველ-დღე ორშაბათს გარდა.

ფასი განცხადებისა: სტრიქონზე რვა კაპ.; განცხადება მიიღება ქართულს, რუსულსა და სხვა ენებზე.

თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს დასაბეჭდად გამოგზავნილ წერილებს დაუბეჭდავდ წერილებს რედაქცია ვერ დაუბრუნებს ავტორს.

ცალკე ნომერი „დროებისა“ ღირს 5 კაპიკი.

ხუთი წლიწადი სათავად - აზნაურ-სკოლის არსებობისა.

თბილისი, მაისის 5-ს.

დღეს, საღამოს 6 საათზე, სათავად-აზნაურ სკოლის დარბაზში (ძველი ინსტიტუტის ქუჩა, ბაისალოლოვის სახლები) დაიწყო წლიური კრება თბილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა საზოგადოებისა შეუძლებელ მოსწავლეთა შემწეობისათვის, ანუ მღაბიურად რომ ვთქვათ, სათავად-აზნაურ სკოლის საზოგადოებისა. ეს სკოლა წელს ხუთის წლისა შესრულდა და თითქმის სრული მოგება ჩვენის საადგილ-მამული ბანკის იმას უნდება, მაშასადამე, საზოგადოებას ნება აქვს და მოვალეობაც აწევს ამ სკოლის ანგარიში გულმოდგინედ მოისმინოს, გასინჯოს მისგან მოტანილი წარსულში სარგებლობა და მომავალი გზა გამოირკვიოს.

სათავად-აზნაურ სკოლას, ვიდრე იგი წარმოადგენდა მხოლოდ მოსამზადებელ სკოლას და ამზადებდა ბავშვებს საშუალო სასწავლებლების პირველ კლასში შესასვლელად, განსაკუთრებული სახე ჰქონდა და გამოირკვეული პროგრამაც. მხლა საქმე სხვაფერია არის დაყენებული. მხლა ამ სკოლაში მოსამზადებელ კლასს გარდა ორი პროგინაზიული კლასი არსებობს და მომავალ აკადემიურ წელი-

წლში მესამეც მიემატება. მაშასადამე, აუცილებლად საჭიროა, რომ საზოგადოებამ ამ სკოლისამ ანუ კომიტეტმა გადაწყვეტით დაადგინოს, რა სახე უნდა მიეცეს ამ სკოლას მომავალში და რომელი საშუალო სასწავლებლისათვის უფრო უნდა ამზადებდეს იგი ბავშვებს. სამწუხაროდ, არ შეგვიძლიან არ ვუსავედუროთ გამგე კომიტეტს ამ სკოლისას, რომ იგი აქამდისაც მეტად თავის-ნებად მოიქცა, როდესაც პირველსა და მეორე კლას კლასიკური ხასიათი მისცა და მით მოუსწრა ამ სკოლის მოწაფეებს საშუალება სხვა სასწავლებლებში შესვლისა, თუ არ კლასიკურ გიმნაზიაში.

ჩვენს აზრით, ეს დიდი შეცდომაა კომიტეტის მხრივ: ამ სკოლის მოსამზადებელი კლასი, მართალია, ისევე ძველს ყალიბზე უნდა დარჩეს, რადგან იქიდგან ბავშვებს ყველაზე შეუძლიან შესვლა, როგორც კლასიკურ გიმნაზიებში და რეალურ სასწავლებლებში, ისე კადეტის კორპუსებში, მაგრამ პროგინაზიული კლასებში კი უმჯობესი იქნება ისეთი პროგრამა შემოიღონ, რომელიც მისცემს ბავშვებს შეძლებას რეალურ სასწავლებლებში და კორპუსებში შესვლისას. მართალია, ამით კლასიკური გიმნაზიებისა და პროგინაზიების კარები გამოვხურებთ მათ, მაგრამ ამ ორ-გვარ სასწავლებ-

ლებში პირველის ამორჩევა სჯობს; ჯერ ერთი იმიტომ, რომ უფრო ბევრი სასწავლებლები იქნება მათთვის ღია და მეორე იმიტომ, რომ თუ ჩვენის სათავად-აზნაურ სკოლის პროგრამა უფრო რეალურ სასწავლებლების პროგრამას იქნება მოწყობილი, მოწაფეები უფრო მეტს ცოდნას შეიძენენ, უფრო საფუძვლიანსაც და უფრო გამოსაყენებლსაც; ვიდრე კლასიკური გიმნაზიებში. ამას გარდა, თუ უმეტესი ღონე არ ექნება ჩვენს თავად-აზნაურობას, შეიძლება პროგინაზიული კლასებთან ერთად დაწესოს სამეურნეო სასწავლებელიც და მით მისცეს საშუალება იმათ, რომელთაც უმაღლესი სწავლა არ ელირსებათ, მიიღონ პრაქტიკული სამეურნეო სწავლა მაინც და ბოლოს საზოგადოების სასარგებლო წევრი შეიქმნენ.

მართოს სიტყვით, ამ სკოლის გამგე კომიტეტმაც და თითონ საზოგადოებამაც კარგად უნდა მოიფიქრონ ამ სკოლის მომავალზე და საბოლოოდ რომელსაზე გამოკვლევულ გზას დაადგინენ.

შინაური პროსნია

ამ ცოტას ხანში, ჩვენს ქვეყნის კამერალიის აღწერას შეუდგებიან. როგორც შეეიტყვით მართლ-მანეთში

ნოზ მრბელიანი (XIII საუკ.) საქართველოზე ჩვენ მოგვითხრობენ, ყველა ამ მოთხრობას ეტყობა ქართული მწერლობის კვალი: ცხადია, რომ იგი თითქმის მთლად არის გამოკრეფილი ჩვენის წყაროებიდან. თვითონ მარდან დიდიც და სტეფანოზიც უჩვენებენ ამ წყაროს. მარდანი ამბობს: „ივერიის მეფეთა ისტორიაში“ იმათზე აი რა არის ნათქვამი, როგორათაც ამას მღვდელი მხიტარი მოგვითხრობს. ეს მხიტარი, ანელად ცნობილი, როგორც ამტკიცებენ, სცხოვრებდა მე-XII საუკ., მაგრამ იმის ისტორია აქამომდე დაკარგულია. ამ მხიტარს თვით სტეფანოზიც მოიხსენებს და ამასთანავე სტეფანოზს ხელში ჰქონია, როგორც სჩანს, ნამდვილი მართლის-ცხოვრება, რომელსაც ის ამ სახელსე უწოდს. (იხ. Всеобщ. исторія Вард. вел., издanie Эмина, Москва, 1861, стр. 115—116; Brussel, Histoire de la Sionie, 1 livr, p. 212). — ძიდე ერთი საბუთი მართლის გველენისა სამხურ წყაროებზე. მე-XIII საუკუნის გასულს სცხოვრებდა სხვა მხიტარი პირივანკელი, რომელსაც შეუდგენია „ხრონოლოგიური ისტორია“. შოველივე, რაც ამ ისტორიაში ცნობაა საქართველოზე, ბროსესს გა-

ამ საქმის შესასრულებლად დაიწყო-ნი არიან თურმე მოხელენი, რომელთესაც კამერალიის აღწერის დროს სოფლით-სოფლიად სიარული და ყოველ-გვარი ცნობების კომლექტურად მოგროვება გასაქირი იქნება...

ჩვენ შეეიტყვით, რომ თ. ნ. შმატუნის ძარდანის მამული (აფხაზისეული) უყიდნია გრაფ შერემეტეევს 82000 მანათლად. ბრაჟ იშერემეტეევი ამ მამულის გამშენიერებას და დიდძალი ფულის ჩაყრას აპირობს.

ბაქურციხილამა გვეწონს, რომ აპრილის 24-ს იქ მიბძანებულა ბ. გუბერნატორი და აუხსნია შეკრებილ გლეხ-კაცობისათვის „ნადელების“ შესყიდვის საჭიროება. ბევრი მებატონები დაპირებინა მორიგებით გათავებას და ზოგიერთებს ამ საგანზედ კიდევ დაეუწყვიათ თავიანთ ნაყმებთან მოლაპარაკება.

მახეთილამა გვეწონს: ახლავე შემოგვეჩეა სეტყვა. რაც გამოზაფხულე-ბულა, ისე კვირას არ გაუელია, რომ რომელიმე მხარე სიღნაღის მაზრისა არ დაესეტყვოს. მერე ზოგჯერ ისე დიდხანს მოდის ხოლმე სეტყვა, რომ მიწას სულ მთლად ათვითრებს. მართალია, ჯერ-ჯერობით საგრძნობელი ვნება არა მოუტანიათ, მაგრამ თუ ასე

მოუკრეფია და ჩაურთავს Les Ruines d'Ani-ში, p. 160 — 174. თავის ისტორიაში სხვათა ცნობათა შორის, მხიტარს შეუტანია სია საქართველოს კათალიკოზებისა და მეფეებისა; ამ ისტორიას ის აბოლოებს „იმიტრი თავადლებულის სიკვდილით (1273—1289)“. როგორც თვითვე ამბობს მხიტარი, მას აქ დედნად ჰქონია ქართული წყარო. ეს წყარო ყოფილა ხუცური, რადგანაც იგი არმაკს უჩვენებს არბაკად, ჯვანშერს—ჯვანშერადაც და ჯვანბერადაც. ამასთანავე მხიტარის ცნობები ეთანხმება უფრო მარია მღვდელის მართლის-ცხოვრებას, ვიდრე აკადემიის ვარიანტს: კათალიკოზთა სიაში მხიტარი არ იხსენიებს მნონს სტეფანოზ II-ს დროს, სვიმონს ბიორგი I-ს დროს, მელქისედეკს, მქროპირს და ბიორგი ტაოელს ბაგრატ IV-ს დროს, ბაბრიელ საფარელს იმავე ბაგრატისა და ბიორგი მე-III-ს დროს. ეს კათალიკოზნი არ არიან აგრეთვე მოხსენიებული არც მარია მღვდელისა და რუმინ-სტეფანის მუხეუმის ვარიანტებში; ნაჩვენებნი არიან მხოლოდ აკადემიის ვარიანტში. ისიც უნდა გვახსოვდეს აქ, რომ მხიტარის ისტორია თითქმის იმ დროსვე თავდება, რა დროსაც თავდება ძველი

„დროების“ ქელტონი მაისის 5-ს.

პროკჰსოკრი პატაროვი და მართული ისტორიის წყაროები.

VI ტომი (დასასრული*)

ბ) რა მნიშვნელობას აძლევდნ როგორათაც ძველად, აგრეთვე შემდგომში სომხეთის მწერალნი ქართულ წყაროებს, აი ამისი დამატკიცებელი საბუთი. ჩვენ უჩვენეთ ზემოთ „სომხური ხრონიკა“ ანუ უკეთ „ქართული ხრონიკა“ ქართულიდამ სომხურად ნათარგმნი მე-XII საუკუნეში. ბარდა ამისა, ერთმა „აზიურის საზოგადოების“ წევრთაგანმა, რომელიც ქართულის ისტორიის შესწავლას შეუდგა, განსვენებულმა შულცმა, თავის არხეოლოგიურ მოგზაურობაში 1830 წ. აღმოაჩინა სომხურ ენაზე ხრონიკა, რომელიც იმის სიკვდილის შემდეგ-შულცი მოკლეს ქურთებმა — იმის ქალღალღებში იპოვეს. ეს ხრონიკა შეიკრებდა წელთ-აღწერას 1201 წლიდან 1755 წლამდე. მისი თარგმანი იყოს სენ-მარტენმა და, როგორც აღმოჩნდა, ის ხრონიკა არის ერთი ვარიანტთაგანი ქართულიდამ სომხურს ენაზე ნა-

* იხილე „დროება“ № 96.

გასტანა შემდეგშია, თქვენი მტერი, რა დღეც დადგება უმიხოდც დაზარალებულ სიღნაღის მახრას.

სიღნაღში აქ-იქ გაჩნდა კუვილი. რადგან ჯერ კიდევ არ გავრცელებულა აქ ისე, როგორც ზოგიერთა სხვა სოფლებში და ქალაქებში, ამიტომ სასურველია რომ მალე მიუქციონ ყურადღება.

ბოლოს დროს ქართულ ლიტერატურას ყურადღება მიუქცის, როგორც შერობიულმა, აგრეთვე რუსულმა ყურადღებას. მს სასიხარულო მოვლენა არის. მართველებს ლიტერატურა არა აქვთ, იძახიან ზოგიერთი უმეცარი. ლიტერატურისა რა ბრალია, როდესაც არ გაიცნობ და არ შესწავლი მას. საუკეთესო ლიტერატურულ თხზულებების უცხოენებზე გადათარგმნას ღიღი მიღწევლობა აქვს ამ უცოდნელობის ფარდის ასახელებად. ამიტომ ჩვენგან მადლობის ღირსია ბ. შხორაყვის ბ. შავეკაძის პოემის „განდეგის“ მშენიერად გადათარგმნისათვის. ბი რას ამბობს ამ პოემაზე რუსული გაზეთი „პრო“.

როდესაც ჩვენს ლიტერატურას თანდათან სული ელევა და მოკლებულია გამოჩენილსა და ნიჭიერს მწერლებს, ქართული ლიტერატურა აყვავებულია, მეტადე მისი პოეზია განიერად ფრთებს იშლის; ამ უკანასკნელსა ჰყავს რამდენიმე ნიჭიერი წარმომადგენელი, რომელთა შორის პატივსაცემი ადგილი უჭირავს თავ. შავეკაძეს „ახალი მიმობის“ დღევანდელ ნამუშევარში დაბეჭდილია ერთი

ჩვენი მართლის-ცხოვრება. მხიტარს შემოაქვს აგრეთვე თავის ისტორიაში სომხურის ასოებით ქართული სახელები ზოდიაკის ნიშნებისა და სხვათა შეიღბთა ვარსკვლავთა.

ახლა, როგორც მკითხველი ჰხედავს, ძველის დროს ქართლის-ცხოვრების შინაარსი არა თუ არ არის უარსაყოფელი, არამედ მოითხოვს მეცნიერების მხრივ ყურადღებით შესწავლასა და გამოკვლევას. რომ მომეტებული ნაწილი ქართლის-ცხოვრებისა მხრის-მის მეფის დროდამ თანამედროეთგან იწერებოდა, ამას ადგილადგილ ქართლის-ცხოვრებაზე ცხადად გვიჩვენებს. ზოგიერთთა ეჭვი შექმნიდათ და შე-აქვთ კიდევ ქართლის-ცხოვრებაზე იმ გარემოების გამოცა, რომ ქართლის-ცხოვრება არ იხსენიებსო, რომელი მოთხოვდა როდის და ვისგან არისო შედგენილი. მს მართალია; მაგრამ უმთავრესი ამის მიზეზი, რომლის განხილვაში არაიენ შესულა, იმითი აიხსნება, რომ ქართლის-ცხოვრება შეადგენდა სხვადასხვა ვრცელთა კრძობა ხრონიკათგან გამომწერს საზოგადო საკითხავს წიგნსა. ამ აზრის საბუთს იმისი შინაარსივე გვაძლევს, როდესაც ვაუწყებ, მაგალ., ვითარ-ც წერილ არს ცხოვრებასა სომეხთასა... „...წიგნსა წამებისასა რიფსიმე-სასა (ბგათანგელის ისტორია).“ მი-

იმის თხზულებათგანი — „მანდეგლი“, რომელმაც ჩვენზე მომხიბლავი შთაბეჭდილება იქონია. არ შევიძლიან სიამოვნება მოვიკლოთ და არ გავაცნოთ ჩვენს მკითხველებს ორი თავი, რომელიც ალაღ-ბედზედ მოგვყავს შავეკაძის თხზულებიდან.

შემდეგ მოყვანილია ორი თავი, რომელნიც, ჩვენს აზრით, ამ პოემის უკეთესს ადგილებს არ შეადგენენ, და ბოლოს გაზეთი უმატებს:

„პოეტისგან დახატული სურათები მოგვგონებენ ხელოვნურ კალამს თვით „დემონის“ შემქმნელი ლერმონტოვისას.“

ბაზ. „რუსკი კურიერს“ წარსული აპრილის 28 მისელია მხილისი-დამ შემდეგი ტელეგრამა: „მონსტანტინეპოლის ნაციონალურმა კრებამ უარი გამოაცხადა მიმდინში დღევ-გატების გაგზავნაზე და პატრიარხის მოადგილეს მაკარის მიანდა, რომ ის იყოს წარმომადგენლად 130 რსმ-ლელი სომხების ხმისა. ამოიჩევა იქნება მაისის 7, 8. და 9-სა.“

„დროშის“ კორესპონდენცია

თელავი, აპრილის 29-ს. აპრილის 25-ს, სალამოს 6 საათზედ, თელავში მომხანდა ბ. გუბერნატორი. 26-ს იყო მოწოდებული თელავის მახრის სოფლებ-ბის საზოგადოებათა წარმომადგენლები; ხალხი ბლომად მოვიდა სოფლები-დან და ბევრი თხოვნაც მიართვის.

გუბერნატორმა დაიარა ყველა სა-მართლ-მადიდებელი სასწავლებლები

თარცა წერილ არს ცხოვრებასა-სპარს-თასა... „...დერძენთასა“. „...მითარ-ცა წერილ არს სრულსა ცხოვრებასა მისსა...“ „დამწერა ცხოვრება და სასწავლნი მათნი (მთარბეტთა სირიელ-თა მამათა) და დაისხნეს ეკლესიათა შინა მართლისათა და აწ ეიწყოთ შე-მოკლებით ცხოვრება მათი.“ „...რო-მელი თვითოვეულად ჰპოო ცხოვრება-სა მათსა (ბუხაზთა მეფეთასა).“ „მითარ-ცა მოგვითხრობს ძველი მატინე ქართლისა.“ „მითარ-ცა მოგვითხრობს წიგნი მეფეთა.“ „და ესე მკირედი სიტყვანი ვითარ-ცა თელის მკრებელ-მან მიმოგან თესილნი წმინდათა წე-რილთგან ერთად შემოაკრებენ.“ „მითარ-ცა მოგვითხრობს ჩვენ აღ-წერილი გუჯარი, რომელსა შინა აღწერილ არიან მეფენი და წარჩინე-ბულნი ტომებით და სოფლებით მათით.“ „თუმცა, როგორც ეს გამოწე-წერი გვამცნებს, სირიელ მამათა და სხვა წმიდათა გარემოებანი მხოლოდ გავკრით არიან ნაჩვენები ქართლის-ცხოვრებაში და ამასთანავე იმათნი შემადგენელი არ არიან დასახელებულნი, მაგრამ მომეტებულს ნაწილს ამ წმინდათა ცხოვრებისას ჩვენამდე მოუღწევია, რადგან იგინი იკითხებო-დენ ეკლესიებში, როგორც ამას მოი-თხოვდა საეკლესიო ვანანი; ამის გა-მო თვითოველის მათგანის ავტორი-

და ვგრეთვე საპატიმროც. ხალხი ქიანცელასა ვთუ ფუსუსებდა მახრის უფროსის სახლთან, სადაც გუბერნატორი იყო ჩამომხტარი. სალამოს ხუთ საათზედ გუბერნატორი გამობძანდა გარეთ, სადაც მთელი გლეხ-კაცობა დახვდა შეკრებილი, ჩადა გლეხ-კაცებში, მომწირა თარჯიმანის აღუს-რულებელს ბ. შ. — შეილს და სთხოვა, რომ ყოველი ნალაპარაკევი ხმა მალ-ლა გადაეცა ხალხისათვის. ხალხი გაიკვიდა, თითქმის ბუზის ფრენასაც კი გაიგონებდა კაცი, სანამ ეს სჩუმე არ დაარღვია ბ. გუბერნატორისაგან წარ-მოთქმულმა შემდეგმა სიტყვებმა.

„მმართველობამ განგათავისუფ-ლათ თქვენ მხოლოდ პირადთ და აზრად ჰქონდა, რომ თქვენ მოსცი-ლებოდით სრულიად მებატონეებს, რომ თქვენსა და მებატონეებს შორის აღარავითარი ბატონ-ქმური დამოკიდე-ბულობა აღარ ყოფილიყო; მაგრამ აგერ ოცი წელიწადი ვადის მას აქვთ და თქვენ კიდევ თავი ვერ განგითავისუფლებთ და ვერ შეთანხმებულ-ხართ მებატონეებთან „ნადელის“ შეს-ყიდვანზედ; ნუთუ საუმჯობესო არ არის თქვენთვის სრულიად დამოუკი-დებელი შეიქმნეთ? ნუ თუ არა გრძობთ, რომ თქვენც, ნადელის შეს-ყიდვის შემდეგ, მებატონეებით თავ-ისუფალი მესაკუთრე შეიქმნით, და მაშინ, თუ თქვენ არა, თქვენ შეი-ლებს მაინც შეიქმნება აღამიანური ცხოვრება.“

ბე იგრილა ხალხმა ერთბაშად: — როგორ არა ვგრძობთ, შე-ნი კირიმე, ჩვენც ეგ გვიდა.

ბიც ვიცით, ვინ არიან. ამას ვერ ვი-ტყვიტ საზოგადოდ საერო კერძო ხრონიკებზე, რადგანაც იმათ ან არ მოუღწევიათ ჩვენამდე, ან ჯერ არ არიან აღმოჩენილნი. მხოლოდ ორი-სამი შემთხვევა ვიცით, როდესაც ქართლის-ცხოვრება მოიხსენებს ავტო-რებს. ბი ეს შემთხვევანი, რომელნიც სიტყვა-სიტყვით შემოგვაქვს: „წიგნი ესე ქართველთა ცხოვრებისა, ვიღრე მახტანგისამდე აღწერებოდა ჟამითი ჟამდ. ხოლო მახტანგ მეფისითგან, ვიღრე აქამომდე აღწერა ჯვან შერ ჯვან შერმან... და ამიგრითგან შემ-დგომთა ნათესავთა აღწერონ ვითარ-ცა იხილონ და წინამდებარე მან ჟამან უწყებდ მოსცეს გონებასა მათსა...“ „მესე არილის წამება და მეფეთა ცხოვრება და ნინოსგან ქართლის მოქცევა ლეონტი პროელიან აღწერა და ახლა იოანე დეკანოზმან აღწერა.“ „ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონთა ჩვენ ქართველთა მეფეთასა, თუ სადით მოიწიენეს ამას ქვეყანასა ანუ რომ-ლით ჟამითგან უპყრის მათ მეფობა ქართლისა, რომელი აღწერა სუმბატ ძემან და ვითისამ.“ რა ეკუთნის ქარ-თლის-ცხოვრებაში ანუ პროელს, ანუ ჯვან შერს, ანუ იოანე დეკანოზს არ ვიცით; არ ვიცით აგრეთვე აქამომდე, რა ეკუთნოდა სუმბატს, რადგანაც ამასვედ მხოლოდ შენიშვნაა მიწერილი

— მე ესთხოვე, — განაპირობა გუბერ-ნატორმა, — თავდაზნაურების წინამძ-ლოლს და მომრიგებელ შუამავლსა, რომ დაგებმარონ თქვენს მებატონეებ-თან „ნადელის“ შესყიდვის საქმეებ-ში და განგაშორონ სიამ-ტკბილობით; შემდეგ მოისპობა თქვენსა და ნაბა-ტონრებს შორის დავა და უკმაყოფი-ლება და იცხოვრებთ ძმურად ერთ-მანეთთან. უწინ საქართველოში ყო-ველი გლეხი, გასაპირი ექმნებოდა რამ, თუ მოსალხენი, უთუოდ თავის ბატონთან მიიქცეოდა რჩევის საკითხავად, ისე როგორც თავის მზობელ-მამასთან; ეგრეთვე ყოველი ქართვე-ლი მებატონე ისე ეკიდებოდა და ისე ექცეოდა გლეხებს, როგორც თავის საკუთარ შეილებს. ახლა სადღაა ეგ თვისება? ღღეს რას ვნედავთ თქვენსა და მებატონეთა შორის?! — სულ დავას, უკმაყოფილებას, ძალადობას, დევნას ერთი მეორისას... რა არის მიზეზი ამ უთანხმოებისა? ის, რომ თქვენ მო-შორდით ერთმანეთს მხოლოდ პირა-დად და როდესაც სრულიად განშორ-დებით და შეიქმნებით სრულიად და-მოუკიდებელი მესაკუთრე, მაშინ, დარწ-მუნებულნი ვარ, თქვენში ისეც ის ძეგ-ლი ერთობა და სიყვარული ჩამოვარ-დება და იცხოვრებთ ისეც თანხმობით, მამაშვილურის და ძმურის კავშირით და სიყვარულით. მისაც შეძლება გავცხო, „ნადელის“ შესყიდვისა, ნუ გინდათ ხაზინის ვალი და ვისაც არა გავცხო შეძლება, აიღეთ ხაზინიდან ვალი და შესყიდეთ ნადელები“.

ბე წამოდგენ ზოგიერთი გლეხები და მოახსენეს: — გამოსყიდეთ როგორ არ გამოვისყიდით, თქვენი კირიმე, მაგ-ძველს აკადემიის მარჩანტში; მაგრამ როდესაც მარჩან დედოფლის მარჩან-ტი გაჩხრიკეთ, ვნახეთ, რომ აქ სუმ-ბატის ხრონიკა მთლად ცალკეა შე-ტანილი ქართლის-ცხოვრების ტექსტ-ში, იწყობა მე-VII საუკუნეიდამ და თავდება მე-XI საუკუნეში ბაგრატ IV დროს. ლაბეკლილს ქართლის-ცხოვრებაში კი დაგლეჯილია და აქ-იქ გაუფანტული. სუმბატის ვინაობაზე ცნობა არა გვაქვს. ჩვენის ფიქრით, ის უნდა იყოს ტაოელთ ბაგრატიონთ-განი, რადგანაც ამ ბაგრატიონების ისტორია ქართლის-ცხოვრებაში ეკუთნის სუმბატს. ამასთანავე მხოლოდ ტაოელთ ბაგრატიონთა შორის ვგო-ულობთ რამდენსამე სუმბატს. დავი-თის ძეთა. იქნება იგია უკანასკნელი სუმბატ, რომლის სიკვდილსაც ქარ-თლის-ცხოვრება უჩვენებს 1011 წელს და თუმცა სუმბატის ხრონიკა ცოტა-თი იმის სიკვდილს გადასცილებდა, მაგრამ შესაძლებელია, რომ ეს შემ-დეგი სხვამ განაპირობა. ამ გვარადვე უნდა იყოს აქ-იქ ქართლის-ცხოვრე-ბაში დაბნეული თვით პროელისა, ჯვან შერისა და იოანე დეკანოზის ხრონიკები. მანათ, იქნება ესეც აღ-მოჩენდეს რომელსამე მარჩანტში. შემო-ხსენებულთ ცნობათა გარდა, ჩვენამდე მოუღწევია სხვა ცნობათაც ძველს ქართულ წყაროებზე, რომელ-

რამა, თუ გვიპატრონებთ და გვიპიროსუფლებთ, ისიც გვიშუამდგომლიყ, რომ ჩვენ ჩვენინაჭერი მიწები დაგვიბრუნონ შესყიდვის დროსა.

ზოგმა ილაპარაკა იმაზედ, რომ —ბევრი ჩვენგანი მიიქცა „ნადელისა“ შესასყიდად შებატონებთან, მაგრამ ყველას ერთი და იგივე პასუხი გვითხრეს, ყველამ ერთბაშად შეისყიდეთო; ზოგს, შენი ჰირიმე, შეძლება არა აქვს. ბევრმა სხვა საგულისხმიერო სიტყვებიც წარმოსთქვეს...

რ უ ს ე თ ი

— ხალხის სიღარიბე და შიმშილი დღე და დღე მატულობს რუსეთში. დი რა სურათს გვიხატავს ერთი ექიმი «ქაზანის ფურცელში»:

დიდ-ძალი ხალხი იხრავს, კენესის, სტირის და ისეთ ნაირად იმდაბლებს და იმკირებს თავს, რომ მართო შიმშილს შეუძლიან კაცი აქამდინ მიიყვანოს. შოველ დღე აი ამისთანა სიტყვები გვსმის: «ობოლი ვარ, აი რამდენი დღეა, პური არ მიჭამია, შეილები შიმშილით მებოკებიან» და სხვ. მუ ურჩევს ვისმე, წადი ითხოვეო, გიასახებეს:—ეხლა ვილა გაიკითხავს გლახაკაო? და მართალიც არის, ჩვენ მთხოველი უფრო ბევრი გვყავს, ვიდრე მიმცემი. მართო მე კი არ მომადგება ხოლმე ეს ამოდენა ხალხი. სხვა ექიმებიც ამ

ნიც არ ვიცით, სად იპოვებინ, კერძო სახლებში, თუ მონასტრების წიგნთა-საცავებში. მაგალითებრ, სად არის ბაგრატ მფისაგან მე-X საუკუნეში შედგენილი „აფხაზეთის ისტორია“, საილამაც იერუსალიმის პატრიარხს ღოსითეოსსა მე-XVII საუკ. აღგიჯობრივ გამოუკრფვია თავისი ცნობები და რომელინიც მართლის ცხოვრების ცნობათაგან განსხვავდებიან? სად არის ანუ ის ისტორია, რომელიც, როგორც მახუშტი გვარწმუნებს, მახტანგ მეVI-ს ბანებით იყო შედგენილი ბიორგი ბრწყინვალის დროდამ თვით მახტანგ მეფემდე, ანუ ის მასალა, რომელიც მახუშტისვე ჰქონია თავის გეოგრაფიისა და ისტორიის წყაროებად, ესე იგი, «იმერული ძველი გარიგების წიგნი, დავითნი მესხური ხუთ წიგნად განყოფილი *), იმერული სძილის-პირი ეტრატზე, შლაშადის აღმოწერილი ქორიონიკონები, გუჯარნი ბარათიანთა,

*) ამ მესხურ დაკითხვებზე, რომელიც ათიჯგუფი ფურცელი გასვენებულის პ. იოსელიანის ბიბლიოტეკაში ვიპოვე და რომელიც შეიტაკა და დადაწეს საცნობარს ცნობებს, ისილეჩები წყაროა „Источники истории Выхушта“. второй выпускъ Известий Кавказскаго Общества истории и археологи, რომელიც ამ დღეებზე გამოცა.

მდგომარეობაში არიან. შრომის გამგეობას ხომ მოსვენება აღარა აქვს დამწუხლებლსაგან. მიღის და მოღის ხალხი იქ, საცა კი ეგულება, რომ პურს მოსცემენ; არც პოლიციას ერღებთან, არც მანხრის უფროსს, არც პრისტავს, არც სამამასახლისო მმართველობას. ამასთან ნუ დაივიწყებთ, რომ ამ ხალხს შინ უპატრონოდ დაუყურია შშიერი ცოლშვილი... თავის სოფელში რომ ვერა უშოვია-რა, ეს ხალხი მიღის სამუშაოდ ან სათხოვნელად ქაზანში, სამარაში, მორენბურგში. მაგრამ ბევრი ვერა შოულობს იქ სამუშაოსა და პურს; მომეტებული ნაწილი სახლში ბრუნდება, ამით მაგიერ სხვები მიღიან, და ამ რიგად ერთი რალაც გაუთავებელი მოძრაობაა, თუმცა ხალხი მაინც კი ვერა პოულობს, რასაც ეძებს.

მეორე ვაზეთის სიტყვით, ხალხს მათხოვრობა ხელობად გაუხდია, —ადრე ეს თავის დღეში არა ყოფილაო. მართო ერთ საზოგადოებაში, აღწერის შემდეგ 37 კომლი აღმოჩენილა, რომელიც მათხოვრობითა სცხოვრობს, ასე რომ ერთი მებუთელი ყველა მცხოვრებლებისა გლახაკობს. მეორე საზოგადოებაში 50 კომლი ყოფილა, რომელიც «სხვის მოწყალეობით იბრუნებს სულისაო». მომეტებული ნაწილი ამ ხალხისა ცოლშვილით და საქონლით წასულან სამარის გუბერნიაში, საცა იმედი აქვთ, პურის ნამტერებებს მაინც მოვაგროვებთო. ამასვე უარესი ვაჭირება რალა იქნება! ბლენკაცს ცხენი ვერ გაუმეტნია გასასყიდად და ისევე მათხოვრობას ირჩევს. მოლი ახლა და ვაჭკი

შუმანიანთა და სხვათა...» (იხილე ქართ.-ცხ., II, 237)? სად არიან ის სხვა-და-სხვა გვარნი წყაროანი, რომელიც ბატონი-შვილი შიემურაზ მოიხსენებს თავის ისტორიაში და რომელიც თვით იმას ჰქონია ხელში. ბევრი შრომა გვიჩვენებს საქართველოს წარსულის ცხოვრების გამოკვლევისათვის. ჩვენ უნდა გამოვიძიოთ და ცნობაში მოვიყვანოთ, სადაც კი, საქართველოში, თუ იმის გარეშე, კერძო სახლებში თუ მონასტრებში დაცული იქნა ჩვენი ხრონიკები. ჩვენ უნდა გადმოვწეროთ, თუ გადმოვწავოთ ძველის ეკლესიების კედლებიდან, მანუსკრიპტებიდან და საეკლესიო სამკაულებიდან ისტორიული მინაწერები, რომელიც ბლომად მოიპოვებინ და რომელიც, რამდენადაც დრო გადის, იმდენად ჩვენის დაუდევნელობით ილუპებიან. ჩვენ უნდა შევისწავლოთ შინაარსი გუჯარებისა და სიგელებისა, რომელიც გასაცარი სიმრავლეს შეადგენენ ამიერ-იმერის საქართველოს კეთილშობილთ სახლებში და სასამართლოებში, რომელიც მნიშვნელობა ცხადად ჩანს იქიდან, რომ ზოგიერთი იმათგანი სიტყვა-სიტყვით არის შეტანილი ჩვენს ძველსა და ახალს მართლის-ცხოვრებაში და რომელიც მხოლოდ მცირედის ნაწილის შესწავლით თვით ბროსსემ საქართველოს პოლი-

ტიკურს და საზოგადოებრივ ცხოვრებას ნათელი მოჭვინა. ჩვენ უნდა გავიკნათ ჩვენ წინა-პართ ნაწარმოები, საეკლესიო და საერო, რომელიც ჩვენის წარსულის ყოფა-ცხოვრებას და ეკონომიურ მდგომარეობას გამოგვიხატვენ, ანუ გვიჩვენებენ წარმატებას სახვა-და-სხვა ხელოვნებაში, ხელსაქმობაში, არხიტექტურაში, მანუსკრიპტების მინიატურებში (წერილი ხატეობა) და ტაძრების მხატვრობაში, რომელიც შესწავლით შეგვიძლიან, სხვათა შორის, შევიგნოთ, რა დროს, სადა და სად, რა და რა ტან-საცმელი გვქონია. ჩვენ უნდა ჩვენი წყაროები შევამოწმოთ უცხო-ტომთა წყაროებით, სომხურით, სირიულით, ბერძნულით, რომაულით, არაბულით და სხვ. როდესაც ყველა ეს ცნობები გვექნება შემოკრფილი და შესწავლული, მხოლოდ მაშინ იქნება შესაძლებელი ნამდვილის საქართველოს ისტორიის შედგენა.

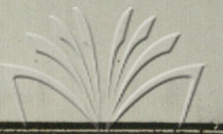
აი, ჩემის ფიქრით, ჩვენის ისტორიის შესწავლის პროგრამა. მართალია, ძნელია ეს საქმე; ძნელია გავანტულისა და მიმალულის მასალის შემოკრფვა; ძნელია იმათი მცენიერიული შემუშავება ჩვენის მოუშვადებლობის გამო ამ გვარის მოღვაწეობისათვის, ჩვენის ულონის-ძიებობის გამო. მაგრამ, თუ

სტატისტიკური ცნობებით... მისი კვლავი-ლობაზედ ხალხის სიმრავლის წერტნი-ველი საზოგადოება აპრობს თავის პროექტი შეიმუშავოს ლოთობის მოსპობის შესახებ და ეს პროექტი წარუდგინოს სახელმწიფო რჩევას.

— რადგანაც სახელმწიფო რჩევაში მალე განიხილება სხვა-და-სხვა პროექტები შესახებ ხალხში ლოთობის მოსპობისა, ამიტომ პეტერბურგის ხალხის სიმრთელის მზრუნველი საზოგადოების წევრებს ამ დღეებში ექნებათ ყრილობა, რომელშიაც მიიღებენ მონაწილეობას გამოჩენილი მსწავლული პროფესორები და ექიმები. შრილობაში განიხილავენ, თუ რა მოქმედება აქვს სპირტსა ხალხის სიმრთელეზე. ამ საგანზე ლაპარაკი აღძრულა ახალ-გაზდა სტატისტიკოსი ჩინბოტის თხზულების გამო, რომელიც ამას წინად წაუკითხავს ამ საზოგადოების ყრილობაზე. ამ თხზულებაში ჩინბოტს მრავალი რიცხვები მოჰყავს, რომლებითაც ამტკიცებს, რომ თუმცა სხვა-და-სხვა ამ საქმისათვის დადგენილი წინააღმდეგის აპრობსა არიანო, მაგრამ არყის სმას ძლიერყოდი გავლენა აქვს ხალხის სიმრთელეზე და სოფლი-ქაშიას ძალიან ხელს უმართავსო. ზოგიერთი კომისიების აპრობით, ლოთობა წარმოსდგება არყის სიმრთისაგან და მეტადრე იმისაგან, რომ ხალხს უშეწევნენ არყის შოვნასა და ლოთობის მოსასპობლად უნდა არაყი გაიფედოსო. ჩინბოტი კი ამტკიცებს, რომ არაყზე ბაყის მომატება ამტკირებს ლოთობისგან დახრაცილის რიცხვსაო. ამ აპრობა იგი ამტკიცებს

სასწაულოთ-მომქმედი ექიმი გამოჩენილა. მს არის ქალი, გვარად ფ—ტი. ამის მკურნალობა თურმე შემდგენა: ავადმყოფს ეუბნება, თავიდან რამოდენიმე თმა ამოიძერე და მომეცო. ამ თმას დაიჭერს ხელში, დაიძინებს და ძილის დროს ავად-მყოფს ხმა-მალლა ეუბნება: ესა და ეს წამალი იხმარეო და ავად-მყოფსაც, როგორცა სწერენ, რგებს ამ გვარი წამლობა.

საზოგადოდ ვგონობთ საკუთარის ისტორიის შესწავლის საპრობას, ყველა დამაბრკოლებელ შემთხვევათათვიდამ აცილება ადვილია. არის ჩვენში ყმაწვილ-კაცობა მბილისში და მბილისის გარეთ საზოგადო სწავლით შეიარაღებული: განსაკუთრებული ანუ საეციალურის მომზადებისათვის საპრობა მხოლოდ შრომა და იმ მეტოდის შესწავლა, რომელიც ახლა გადავიღებულა. ამასთანავე ჩვენ გვეყვანან შემძლე პირნიცა, რომელიც თავის შეძლებას არ დაჰზოგვენ საზოგადო საქმისთვის; გვაქვს ბანკები; გვაქვს ის ლონის-ძიებაცა, რომ, როდესაც საპრობა მოითხოვს, საზოგადო ღვაკლები და სხვა ამ გვარი შუამელოზა მოვიხმაროთ. თავდაპირველად კი აუცილებელი საქრობაა, რომ საზოგადოება შესდგეს, რომ ამ საზოგადოებამ წეს-დება შეადგინოს და იმის ხელმძღვანელობით ხელი მიჰყოს შრომას. შამისოდ საუბარი საუბრად დაჩება და საქმეს წინ ვერ წავუწევთ ვერას დროს.

საქართველო

(„წილილოთ სასაგებტოსა“)

მისის 3.

მასტარინოსლაში. სამოსამართლო პალატამ წოდებრივთა წარმომადგენელთა მონაწილეობით განიხილა საქმე ს. კარაბანოვის ნოვო-მოსკოვის მაზრის მცხოვრებთა ცხრა გლეხისა, რომელთაც ბრალდებოდათ იარაღით მთავრობის წინააღმდეგობა; ეს დანაშაული მათ ჩაიდინეს მაშინ, როდესაც უკრძალავდნენ მემამულის მიზნის ნებადართვებად მიწის ხვნას. პალატამ გადაუწყვიტა საპატიმროში დამწყვდევა: ერთს ცხრა და ორს თორმეტი თვით; დანარჩენი ექვსი კაცი ვაამართლა.

ბარლინი. რეისტრაგმა მესამე წავითხვის შემდეგ მიიღო განონი საფეთქებელ ნივთიერებათა შესახებ შესწორებით, რის ძალითაც ამ განონით დადგენილს სასჯელს მიეცემიან მხოლოდ ის პირნი, რომელნიც განძრახ შეინახვენ ამგვარ ნივთიერებათ ბოროტ-მოქმედების მოსახდენად.

ნიუ-იორკი. აქ გამოაცხადეს, რომ ზოგიერთ ბანკებმა ფულის მიცემა შეაჩერეს და ამ ამბავმა ძლიერ შეაშინა აქაურები; მაგრამ ბანკებმა გადასწყვიტეს ერთმანეთის დახმარება და ხალხი ისევ დამშვიდდა.

მისის 4-ს.

ამბარაშხანი. დღეს არის გამოცხადებული, რა ცერემონიითაც მემკვიდრე ცესარევიჩმა უნდა დაფიცოს თავის სრულწლოვანების გამო.

ბარლინი. პრინცი ვილჰელმი — გერმანიის იმპერატორის შვილის შვილი — გუშინ სადამოს ამალითურთ წავიდა პეტერბურგში.

პარიზი. მადაგასკარში გასაგზავნი ექსპედიციისათვის თხრობილბენ ოთხ მილიონ ლირას. კრედიტს. ჰუიქრობენ რამდენიმე ზღვის ნაპირას მდებარე ადგილები დაიპყრონ, მაგრამ კუნძული ტერენიჩის დედა-ქალაქში კი ჯერ ჯერობით არა ჰუიქრობენ ექსპედიციის გაგზავნას.

ის ცნობა, ვითომც მადაგასკარში აპირობდნენ გაგზავნას იმ ჯა-

რის ნაწილისას, რომელიც ტონკინში მოქმედობდა, ტუილია.

ნიუ-იორკი. ბანკების გუშინდელ გაკოტრებათა შორის უველაზე ძლიერი მთაბეჭდილება მოახდინა „ჩისკო და გატრას“ გაკოტრებამ, რადგანაც არავინ მოელოდა, მეტადრე იმიტომ, რომ გატრი პრეზიდენტის აქაური ბირჟის კომიტეტისა.

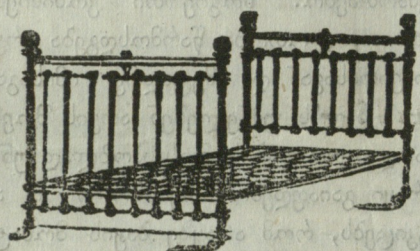
განცხადებანი

საქართველო-იმერეთის სომეხთ-ბრიგადიანის ეპარქიალური კონსისტორიის დაწესებულებაში დანიშნულია.

ვაჭრობა

ამ წლის მაისის 11-ს ხელმოწერულ ვაჭრობის მოუხდენელად იჯარით გაცემად იმ სახლისა, რომელიც შიშაძინის მონასტერს ეკუთვნის და მდებარეობს კრასნოდ. თბილისის პირველს განყოფილებაში. (3-1)

ინგლისური რკინის კარბები

ერთის საწოლი 7 მანეთიდან და ორის საწოლი 14 მანეთიდან, მათი ლეიბები, ზღვის ბალახით გატენილი 5-დან 8 მანეთამდინ. კიდევ შემდეგი ნივთები იყიდება 25% -ით უფრო იაფად, ვიდრე სხვაგან სადმე: ბრიტანიის მეტალის ნივთები, ჩაიდნები, საკარაქე, საშაქრე, ჩაის და სტოლის კოვზები ჩანგლებითა, ფაღონი, დასადგმელი, პირის-სახანი, სტაქები, სუფოგანიკი, საწყაო, სკები, რიუპები, გრაფინები, საჭაშური თეფშები, ბლუდები, სასალათეები, ტაშტები, საძმეები, სამარლეები, გარნიცის საფხეები, უნაგირები კაცისა და ქალისა; ავირები, სლისტები, ტანის-მოსის დასაგადებლები, საბალო მაკრატლები, ვაქები, უთოები, წისკილები, ხეჩხები, ქლიბები, კლიტები, ინგლისის თოფები და რეკოლეკრები, პიუბი, ზარადები, კაშისოლები, საფანჯები, ნიჩბები, ვატერპრუქი, სახნები, ჩუფები, წინდები, სუფრები, სალქეტიკებისათვის რგოლები, ემალანის ჭურჭელი, მურაბები, კამდეტები, პიულები, სოუსები, ზღვის ბალახი, დიმიტიკონები და სხვ. ინგლისურს მალაზიებში №№ 156-157, 158, 159, და 160. ამ ნომრებს უურადლება მიჰქცეოთ. (100-7)

თბილისის ძალაძის ბაზარი

აუწყოს ბბ. სახლის-პატრონებს, რომ ამა მაისის 7-დან დამფასებელი კომისიები შეუდგებიან ახლად დაფასებას ყოველ უძრავ ქონებათა, რომელნიც შიგ ქალაქში იმყოფებიან. ამასთანავე გამგეობა სთხოვს ბბ. სახლის-პატრონებს გაუწიონ დამ-

ფასებელ კომისიებს შესაძლებელი დახმარება და წარმოუდგინონ მფლობელობის დოკუმენტები, ცნობები შესაძლებელზე, სამსღერები უჩვენონ და სხვ. შეველა ამ გვარი ცნობები ვრცლად იქნებიან ჩამოთვლილი საკუთარ უწყებებში, რომელნიც სახლის-პატრონებს გაეგზავნებათ. (3-2)

ინგლისის მალაზიაში

თბილის-ამოქვეყნის

მალაზიაში

მაკ-მასტერი

ამგრებს თმას და აღრინდელ ფერს აძლევს, ფასი ერთი შუშისა 2 მან., გაგზავნით 2 მანეთი და 28 კაპ.

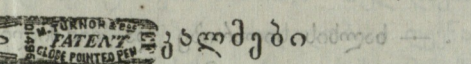
აქვე იყიდება ქინის ზომად თმების გასამაგრებლად. ფასი 1 მან., სწოტები თავის ტკივილის მოსახშობლად, ტუალეტის საშაონი, ღებები და სხვ.

(100-27)

საკლბუსო

კალმები

რომლებითაც შეიძლება წერა სულ მსხვილ, უსუფთო ქაღალდზე. ერთადერთი სასაგებტო ინგლისის მალაზია. იქვეა აუარებული სხვა-და-სხვა გვარი კალმები ყოველის «სელისათვის» — 25% იაფად, ვიდრე სხვაგან. იქვე: მელანი, ქაღალდი, კანკერტები, რეკულები, ლაქი, კანხდაში, პენალი, კალმები, ბუმაჟნიკები, ზორტ-სიგარები, ალბომები, რამპები, მაკრატლები, სამართებლები, სანთელი, სალესი, ტარაშები ჭურჭლის საწმედად (ბორაკი) თეთრეული-სათვის, პატარა ხალები იატაკისათვის, კლინგები, ტასტები, საკარმლები, საჩუქები, საგარტლები, ბეზმენი, ზარები, ბანოკლები რეკუტები, ვატერპრუქები, მზის-სათები, კაშასები, ტერმომეტრები, ძეწებები, ნემსები, მაგნიტები, სკისტოკი, ზომიანი, ქამრები, სატყელები, პრობები, საპრობები, კანხები, ფილტრები, შოტები, თავისა; ტანისამოსისა, ცხენისა და პატენტისანი მაკინტოშები, კრატები, საქვიმო ქაღალდი ვატერ-კლოზეტისათვის და სხვ. და სხვ.

აბაშაში — 20 კ.

(100-85)

გაზანდა

რკინის ზეზა

ხორავისა, რომელიც იყიდება თბილისის ბაზრებში, დუქნებში და ხელდა-ხელ 1 მაისიდან 16 მაისამდე 1884 წ.

თბილისიდან ქუთაისისკენ მიდის 8 საათზე და 31 წამ. დილით თბილისიდან მარტო საშურამდინ 3 საათ. და 11 წამ. შუადღის უკან.

- გამომცემარი ზურკი რუკის ფეკილისა — 1 გირ. 5 კ.
- აქაურის ფეკილისა: პირ. გელის ხარისხისა — 1 ბ. 3 კ.
- მეორისა — 1 ბ. 2 1/2 კ.
- იმავე ფეკილ. თორნიეში გამომცემარი: პირველი ხარისხისა — 1 ბ. 5 კ.
- მეორისა — 1 ბ. 3 1/2 კ.
- მესამისა — 1 ბ. 3 კ.

თბილისიდან ბაქოსკენ 10 საათზე და 45 წამ. დილით. (სამშაბათობით საჩქარო 10 ს. 58 წ. დამ.) ქუთაისიდან თბილისისკენ 12 საათ. და 25 წამ. შუადღ. უკან. ქუთაისიდან ბათუმისა და ფოთისკენ 5 საათზე და 20 წამ. შუადღის უკან.

- ჟვარის-მამი ზურკი: პირველი ხარის. ღავაში 1 ბ. 5 კ.
- მეორის ხარის. ღავაში 1 ბ. 4 კ.
- მესამისა — 1 ბ. 3 1/2 კ.
- ძროხის ხორცი: პირველის ხარისხისა — 1 ბ. 9 კ.
- მეორისა — 1 ბ. 8 კ.
- სუკი . . . — 1 ბ. 16 კ.
- ცხვრის ხორცი — 1 ბ. 11 კ.
- ღორის ხორცი: პირველის ხარისხისა — 1 ბ. — კ.
- მეორისა — 1 ბ. — კ.

ბათუმიდან თბილისისკენ 8 საათ. დილით. ფოთიდან თბილისისკენ 8 საათ. და 45 წამ. დილით. ფოთიდან ბათუმიდან მომავალი თბილისში შემოდის 10 საათზე და 25 წამ. დამით. მარტო საშურამდინ თბილისში შემოდის 8 საათზე დილით. ბაქოდან მომავალი შემოდის თბილისში 2 საათ. და 30 წამ. შუადღის უკან. (საჩქაროებით საჩქარო 7 ს. 53 წ. დილ.)